

dr. sc. Tea Perinčić, ravnateljica - viša kustosica
Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka

ŽIVI MUZEJ ILI KAKO UDOMITI KREATIVNE INDUSTRIJE U MUZEJSKOM PROSTORU

Jedna od velikih zamjerki našem muzeju bila je da je ostao u nekim razdobljima kad su muzej pohodile isključivo elite ili pak školske eskurzije po diktatu, da je "zatvoren i distanciran". Iako ne previše utemeljena kritika, urodila je pozitivnim pomakom jer smo počeli razmišljati na koji način sadržaje našeg muzeja približiti publici i to prvenstveno domaćoj (jer turisti gotovo po predodređenju pohode muzej u sklopu svoje posjete gradu Rijeci). Polazeći od pretpostavke da publika dolazi u muzej zbog muzejskih sadržaja kad su oni predstavljeni kroz izložbe i stalne postavbe, ali zapravo kad su oni upakirani u posebna događanja kao što su otvorenja ili posebna vodstva, krenuli smo razmišljati na koji način privući što više publike različitih interesa u sam muzejski prostor tj. Guvernerovu palaču.

Naš muzej nasljednik je Musea civica, prve muzejske institucije u Rijeci, koja je osnovana 1893. godine nakon dugotrajnih javnih diskusija o tome kako i gdje osnovati muzej. Naime, Rijeku je 1875. posjetio car Franjo Josip kojem su između ostalog gradski oci namjeravali pokloniti putnu čašu njegova davnog prethodnika Josipa II koji je Rijeku posjetio točno stotinu godina ranije. Josip II 1775. obilazio je primorje pod habsburško primorje razmatrajući mogućnosti razvoja prometne i lučke infrastrukture radi izvoza proizvoda austrijskih manufaktura. Tako je stigao i u Rijeku. Kako je bio oprezan od potencijalnih trovača, sa sobom je uvijek nosio putnu čašu. U Rijeci je odsjeo kod obitelji Lumacca te je njima u zahvalnost ostavio svoju putnu čašu. Stotinu godina kasnije nasljednici obitelji Lumacca imali su namjeru tu čašu pokloniti Franji Josipu. Međutim, on je, saznajući za namjere gradskih otaca o osnivanju gradskog muzeja, predložio da putna čaša Josipa II bude prvi eksponat tog novog muzeja. Taj je čin, ujedno obavezao gradske oce da uskoro pronađu smještaj za muzej, a i prikupe građu, što se doista i dogodilo zahvaljujući brojnim donacijama samih Riječana.

Muzej se nakon prvog smještaja u zgradu Gimnazije (današnja talijanska gimnazija), nekoliko puta selio i mijenjao naziv. S druge strane Rječine, na Sušaku, također nastaje zasebna muzejska ustanova. Nekoliko muzejskih srodnih ustanova paralelno djeluju sve do sredine 20. stoljeća, kad se ujedinjavaju kao složena muzejska ustanova s arheološkim, etnografskim, kulturno-povijesnim i odjelom povijesti pomorstva, pod nazivom Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka i sa sjedištem u bivšoj Guvernerovoj palači.

Guvernerova palača, u kojoj je naš muzej smješten od 1961. godine, zaštićeni je spomenik kulture, a mi je smatramo muzejskim eksponatom broj 1. Palača je vjerojatno najpoznatije i najimpozantnije historicističko zdanje u gradu Rijeci. Njezin projektant bio je tada vodeći mađarski arhitekt Alajos Hauszman koji se proslavio i drugim sličnim zdanjima kao što je primjerice Kraljevska palača u Budimpešti. Guvernerova palača u Rijeci imala je iznimno značenje za Mađarsku, s obzirom da je u razdoblju kad je građena 1893-96. mađarska službena politika htjela pokazati svoju dominaciju gradom i lukom Rijeka koja je bila presudna za izvoz mađarskih poljoprivrednih proizvoda. Političko značenje zgrade u kojoj je rezidirao mađarski plemić na dužnosti Guvernera Riječkog gubernija, jasan je već iz same pozicije palače

na brdu ponad središta grada s izravnim pogledom na luku. Palača je imala ulogu impresionirati posjetitelje (važne političare, ali i uzvanike iz utjecajnih društvenih krugova) te služiti kao luksuzni dom guvernerove obitelji tijekom njegova mandata. Zbog toga je prostor zgrade podijeljen na javni i privatni te na popratne prostore kao što su razna spremišta, zimski vrt, garaže, štale i stanove za služinčad. Palača je također okružena perivojem koji je tada egzotičnim raslinjem trebao naglasiti tu otvorenost i povezanost Mađarske sa prekomorskim svijetom (a bilo je to i u duhu kraja 19. stoljeća).

Nakon završetka I. svjetskog rata i raspada Austro-ugarske, Rijeka mijenja uprave, od privremene hrvatske uprave, uprave talijanskog nacionalnog vijeća, samovlade Gabriela D'Annunzia - talijanskog avanturiste, pjesnika i promotora rata, do uprave Kraljevine Italije i nacističke njemačke uprave, Guvernerova palača i dalje je sjedište političke vlasti u gradu. No, nakon završetka II. svjetskog rata, odlučeno je da se palača i njezin perivoj zaštite kao kulturno dobro i namijene za različite kulturne sadržaje, da bi naposljetku postala sjedište našeg muzeja. Muzej na taj način dobiva dvojnu funkciju - predstaviti kulturno-povijesnu baštinu područja Primorja i Gorskog kotara, ali i samu Guvernerovu palaču kao izuzetno graditeljsko nasljeđe i svjedočanstvo burnih povijesnih događanja.

Početak 21. stoljeća i promjenama u muzeološkom pristupu, funkcija muzeja postaje složenija te se od nas traži i aktivno sudjelovanje u društvenim promjenama jer muzeji više nisu neutralni promatrači i sakupljači ostataka prošlih događanja, već pokretači pozitivnih promjena u društvu. Naš je novi i dodatni zadatak istražiti i primijeniti nove, inventivne programe i sadržaje za posjetitelje i uključiti ih u kreaciju tih programa. Povod za značajniji iskorak, kako to obično biva u muzejskim ustanovama, pronašli smo u jednoj obljetnici.

Godine 2016. obilježili smo 120 godina od izgradnje Guvernerove palače. Stoga smo i godinu prije počeli s programima skretanja pozornosti javnosti na ovaj vrijedan kulturni spomenik. Namjera nam je bila da ga otvorimo javnosti i to ne samo kroz redovito predstavljanje građe kroz stalne postavne na prvom i drugom katu palače i povremene izložbe već i kroz osmišljavanje novih programa u koje bi se uključivala javnost. Jedan dio te javnosti, odnosno ciljane skupine, bile su udruge, pojedini kreativci, poduzetnici... uglavnom oni koji se bave različitim vidovima kreativnih industrija. Tako smo u proljeće 2015. godine ugostili udругu P.M.D.R. (Posve moguća družina Rijeka) i njihov projekt **Guver in progress** koji se sastojao u tome da se organizira skupina kreativnih pojedinaca - glumaca, svirača, pjevača i sličnih scenskih umjetnika, na tri dana zatvori u jedan prostor i primora osmisliti predstavu. Guver in progress bio je potpuni hit. Pod ravnanjem Andree Kustića i Jelene Tondini, autora ovog projekta, četvero glumaca i dvoje glazbenika osmislili su zanimljivu predstavu koja je bez teksta, na vrlo živ način predstavila burna povijesna događanja koje je preživjela naša palača. Na žalost, koncept zahtjeva da to bude jednom i jedino izvedena predstava koja nam je ostala zabilježena samo kroz fotografije i video zapis. Na jesen smo s istom udrugom i glumcima Zoranom Josićem i Nikom Rukavinom razradili predstavu - vodstvo po muzejskom postavu iz čega se izrodio projekt **“Živi muzej”**. Ovaj zanimljiv i jedinstven projekt zasniva se na fiktivnoj priči u kojoj glavnu ulogu ima grof - vampir koji se nakon stoljetnog poluživota u Palači, budi i želi promjenu. On je fiktivni vlasnik palače i njezinog inventara, a pod utjecajem kapitalističkog razuzdanog duha, želi rasprodati cijeli izloženi muzejski inventar te

posjetitelje uz pomoć svoje asistentice, kao što je to uobičajeno na aukcijama, provodi kroz postav i predstavlja razne predmete nastojeći ih zainteresirati za "prodaju" kroz zanimljivu i duhovitu priču u stihovima.

Iz ovog projekta, nastali su "**Dramci iz Guvera**" - škola glume za osnovnoškolsku djecu koja tijekom školske godine pripremaju predstavu osmišljenu na teme iz muzejskih sadržaja. Prva od njihovih predstava bila je vezana uz priču o Adamićevim svjedocima - kamenim skulpturama riječkih građana koje se nalaze ispred muzejskog lapidarija. Kroz oživljavanje skulptura, mali su glumci ispričali priču o uspješnom riječkom poduzetniku i utjecajnom građaninu Rijeke prve polovice 19. stoljeća - Andriji Ljudevitu Adamiću. Njihova slijedeća predstava "Tajna ogledala" daje život muzejskim predmetima. Svaki od malih glumaca jedan je od predmeta stalnog postava iz zbirke Guvernerove palače, te kroz svoju glumu, oni pričaju priču o Palači i muzeju.

Nakon malih, oformili smo i velike "Dramce iz Guvera" - školu glume za odrasle. Naši glumci između ostalog pripremaju i različita povijesna uprizorenja koja ćemo provesti u sklopu EU projekta prekogranične suradnje Hrvatske i Slovenije "Claustra +" kroz interpretaciju antičke povijesti na našem području.

U sklopu projekta Tržnice - trbuh grada - izložbe koja je skretala pozornost na tržnice ali i na to što i kako jedemo, a koju smo ostvarili zahvaljujući suradnji s Etnografskim muzejom Istre, u muzejskom prostoru održane su i **eko-tržnice**. Kroz četiri mjeseca, koliko je izložba trajala, jednom mjesečno predvorje i perivoj Guvernerove palače pretvorio bi se na jedan dan u zelenu tržnicu na kojoj su lokalni proizvođači hrane mogli ponuditi svoje ekološki uzgojene i pripremljene proizvode. Na tom tragu organiziran je i **sajam vina - WineRi**. Ovaj sajam bio je izuzetno posjećen i popraćen u medijima, a dodatna atrakcija bilo je i predstavljanje zvončara - Grobničkih dondolaša s obzirom da se sajam događao u karnevalsko vrijeme.

U perivoju Guvernerove palače u ljeto 2016. zajedno s Komunom d.o.o. organizirali smo **festival kraft pivovara - Beeranje** na kojem su se u dva dana predstavili hrvatski proizvođači kraft piva. Istovremeno u Velikom atriju organizirali smo izložbu pivskih etiketa u suradnji s Hrvatskim filatelističkim društvom. Festival je bio popraćen koncertom Big benda Pepija Forenbachera te je, posjetiteljima bilo moguće na velikom ekranu pratiti i nogometne utakmice s obzirom da se sve održavalo u vrijeme Europskog nogometnog prvenstva. Festival je ujedno bio i otvorenje Guverovog pivskog vrta. Naime, mnogi se Riječani s nostalgijom sjećaju kulturnog rock kluba i ugostiteljskog objekta koji je tijekom osamdesetih i početkom devedesetih godina 20. stoljeća djelovao u prostoru nekadašnjeg oranžerija Guvernerove palače (istočnog aneksa). No, klub je zatvoren, a zbog dugogodišnjeg rješavanja vlasničkog pitanja, prostor je gotovo desetljeće bio zapušten da bi konačno Muzeju bilo priznato vlasništvo i nad tim dijelom palače. U međuvremenu, građevinski devastiran i zapušten prostor, htjeli smo oživiti bar preko ljeta, dok se ne ostvare financijske mogućnosti za njegovu obnovu. Guverov pivski vrt koji se održavao u ljetnim mjesecima 2015. i 2016. privukao je brojne posjetitelje. Osim ugostiteljske ponude, osmislili smo program virtualnog muzeja na pročelju Palače. Posjetitelji Guverovog vrta mogli su, uživajući na terasi i perivoju, također uživati i u prizorima predmeta iz fundusa muzeja. Nadalje, kako je Rijeka osvojila kandidaturu za Europsku prijestolnicu kulture 2020. pod naslovom "Luka različitosti", mi smo osmislili program "**Okusi različitosti**" gdje smo predstavljali kulturu nacionalnih manjina koje

žive u Rijeci - gastro, glazba, likovna umjetnost. Tijekom tih događanja u perivoju palače, organizirali smo i virtualne prezentacije muzejskog fundusa putem projiciranja fotografija muzejskih predmeta na pročelju muzejske zgrade, a vezanih uz različite vlasti koje su se tijekom povijesti izmjenjivale u Rijeci i palači (austrijska, mađarska, hrvatska, talijanska).

Dodatni sadržaj na terasi iznad istočnog aneksa dobili smo u suradnji s Art kinom Rijeka i njihov program filma na tajnoj lokaciji. Art kino na svojoj je mrežnoj stranici oglasio zagonetku i svatko tko bi ju odgonetnuo, mogao je besplatno prisustvovati projekciji filma na muzejskoj terasi.

Muzej je na tjedan dana također ugostio i školu filma Rifineri u suorganizaciji s udrugom Ukus. Tjedan dana, polaznici škole su u prostorima Guvernerove palače učili osnove filmske proizvodnje, a krajnji je proizvod tog projekta kratki promotivni film o Guvernerovoj palači i muzeju.

S obzirom na atraktivnost prostora, neprekidno se susrećemo s puno upita za korištenje palače za potrebe fotografiranja i reklamnih kampanji. Između ostalog tako se rodio i projekt **Guver Extravagant Gala** - suradnja s modnom industrijom gdje se prostor palače, ali i muzejski sadržaji koriste za izradu modnih editorijala, kampanja i atraktivnih modnih revija. Projekt se provodi u suradnji s modnim portalom i tv emisijom Extravagant, a sastoji se od organiziranja modnih revija na kojima se prezentiraju modeli hrvatskih modnih dizajnera, obavezno uz popratnu izložbu na kojoj se predstavljaju predmeti iz fundusa muzeja na teme mode (npr. dodaci i ukrasi za kosu, odjeća iz fundusa muzeja, vjenčаницe i slično). Prodajom ulaznica za modnu reviju prikupljaju se sredstva za donacije u sklopu humanitarnog projekta Muzej pomaže djeci koji traje već desetljećima. Godine 2017. održana je i posebna modna revija poznatog hrvatskog dizajnera Jurja Zigmara u prostoru stalnog postava muzeja na prvom katu Guvernerove palače što su popratili brojni mediji, te mnogobrojna publika.

Svi su ovi sadržaji privukli različitu publiku u muzej, uključujući i one koji gotovo nikad ne bi nogom kročili u muzejsku zgradu, a to nam je između ostalog i bio cilj.